

ЕПІДЕМІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЕПТОСПІРОЗУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Державна установа «Чернівецький обласний лабораторний центр
Міністерства охорони здоров'я України» (м. Чернівці)

gorkonv@gmail.com

Дана робота виконувалась в рамках науково-дослідної теми «Вплив водного фактору на розповсюдження кишкових інфекцій та інвазій в Україні в сучасних умовах» (шифр 136) Державної установи «Інститут епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л.В. Громашевського Національної академії медичних наук України».

Вступ. Лептоспіроз, за даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), належить до найпоширеніших зоонозних захворювань у всьому світі [7,8], характеризується тяжким перебігом і високою летальністю. Проблема зниження інфекційної захворюваності людей і тварин у нашій державі може вирішитись тільки за умови глибокого вивчення природи лептоспірозу. Лептоспіроз – одна з найпоширеніших і найважчих інфекційних хвороб людини, тісно пов'язаних із навколишніми умовами її існування [1]. Спалахи хвороби набули значного поширення в різних регіонах Земної кулі [8]. Лептоспіроз залишається актуальною хворобою і для окремих країн Європи. Зокрема, за даними річного епідеміологічного висновку (2013) Європейського центру з контролю і профілактики захворювань (ECDC) в 2011 р. кількість підтверджених випадків у країнах Європейського Союзу (ЄС) залишалася на рівні попередніх років. Повідомлення про випадки лептоспірозу було отримано з 27 країн. Загальна кількість підтверджених випадків – 526, що складає 0,11 на 100 тисяч населення. Найвищою захворюваністю була зафіксована в сусідній з Україною Румунії – 0,46 та Словенії – 0,44 на 100 тисяч населення.

Україна за своїми клімато-географічними особливостями також належить до територій з високою поширеністю лептоспірозу [5].

Висока смертність, тривале зниження якості життя, економічні та соціальні збитки спричинили підвищення уваги до лептоспірозу як до важливої медико-соціальної проблеми [3].

Метою роботи було визначення епідеміологічних особливостей лептоспірозу в Україні, а також обґрунтування комплексу профілактичних та протиепідемічних заходів.

Об'єкт і методи дослідження. У роботі були використані офіційні статистичні дані щодо захворюваності на лептоспіроз у регіонах України та проведених протиепідемічних заходів у 1998-2015 рр., а також відомості Державної установи «Чернівецький обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України» про результати серологічних і мікробіологічних обстежень хворих на лептоспіроз людей та вилонених гризунів. Для вирішення поставленої мети використовували методи: комплексний епідеміологічний, серологічний, статистичний.

Результати досліджень та їх обговорення. Серед особливо небезпечних природно-вогнищевих хвороб лептоспіроз залишається єдиною інфекцією, що реєструється на всіх адміністративних територіях України щороку серед дітей і дорослих.

Найвищою впродовж останніх двох десятиріч захворюваність на лептоспіроз була в Закарпатській, Київській, Кіровоградській, Миколаївській, Чернівецькій та Чернівецькій областях з максимальними показниками 12,77 та 12,65 на 100 тис. населення у 1997 р. в Кіровоградській та Закарпатській областях відповідно (рис. 1). Низьким рівнем характеризуєть-

Рис. 1. Захворюваність на лептоспіроз в Україні серед людей (1998-2013 рр.) (на 100 тисяч населення).

ся захворюваність в АР Крим, Дніпропетровській, Донецькій, Житомирській, Запорізькій, Луганській, Одеській та Харківській областях.

Спалахи лептоспірозу на території України виникали нечасто. Здебільшого реєструвалася спорадична захворюваність з характерною літньо-осінньою сезонністю. Частка жителів сіл впродовж 1994-2014 рр. у загальній захворюваності щороку переважає міське населення і складає від 67,5 до 51%. Цей факт можна пояснити тим, що за професійною ознакою групою ризику щодо лептоспірозу є саме сільськогосподарські працівники, меліоратори, а також особи, зайняті приватним господарством [4]. У той же час, спостерігається кореляція між показниками захворюваності сільського та міського населення з певною стабілізацією впродовж 3 останніх років. Починаючи з 1999 р., в Україні спостерігається нестійка тенденція до зниження захворюваності на лептоспіроз серед людей з несуттєвим підвищенням рівня в 2001, 2004, 2007, 2010 та 2014 рр. (рис. 2).

Етіологічну структуру лептоспірозу за останні 10 років було представлено 14 серогрупами. Загалом за період 2003-2014 рр. серед етіологічних агентів лептоспірозу переважали лептоспіри серогруп *Icterohaemorrhagiae*, *Habdomadis*, *Grippotyphosa*, *Pomona*. Частка викликаних ними випадків дещо змінювалася впродовж 2003-2014 рр. Так, за останні роки зменшилася частка захворювань, обумовлених серогрупою *Pomona*. Відмічається зростання етіологічної ролі *Canicola* – з 7,07 у 2003 р. до 13,27% у 2013 р. (у 2014 – 9,53%). Водночас основу етіологічного спектру в Україні, як і раніше, становлять збудники серогрупи *Icterohaemorrhagiae*, що обумовлює тяжкість перебігу (до 70% серед госпіталізованих хворих) і високу летальність від лептоспірозу (до 20%). Разом з тим, етіологічна структура лептоспірозу має достатньо виражені відмінності в різних регіонах країни.

За результатами лабораторного дослідження зразків з об'єктів довкілля, у тому числі зразків дрібних ссавців (2003-2014 рр.), також найчастіше визначали лептоспіри серогрупи *Icterohaemorrhagiae*. При лабораторному дослідженні зразків дрібних ссавців, що проводилися в рамках епідеміологічних розслідувань випадків лептоспірозу у людей, частка позитивних знахідок дорівнювала 70-100%. Однак заселеність мишевидними гризунами відмічено 20 лише в 34,6-44,2% вогнищ.

Ареал і чисельність сільськогосподарських тварин і можливість передачі збудника аліментарним шляхом сприяє підтриманню безперервного епізоотичного процесу і циркуляції збудника в міжепідемічний період впродовж тривалого часу без надходження лептоспір з природного резервуару. Частка сільськогосподарських та домашніх тварин, як лабораторно

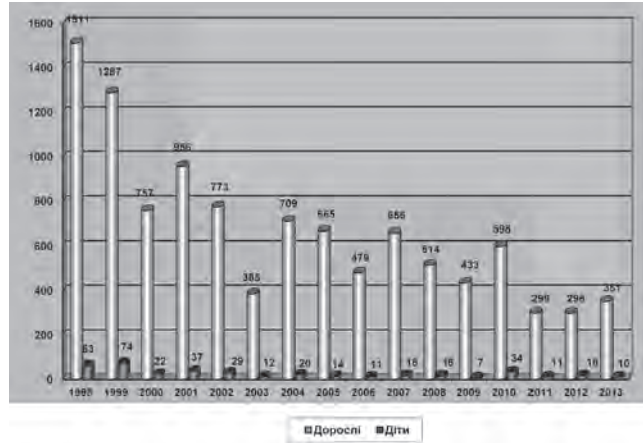

Рис. 2. Динаміка захворюваності на лептоспіроз в Україні серед дітей та дорослих за період 1998-2013 рр. (кількість випадків).

підтвердженого джерела збудника інфекції, щороку є несуттєвою і коливалася в межах 1,8-6,2%.

За останні роки зросла частка випадків, пов'язаних з відкритими водоймами (рибна ловля, купання, водні види туризму) і складає в окремі роки 25-38%. Лише за 7 міс. 2015 р. із 84 випадків (0,19 на 100 тис. населення), що зареєстровані в Україні, з купанням у водоймах пов'язано 34 (44,4%), за такий же період 2014 р. – із 124 (0,29 на 100 тис. населення) – 66 (53,2%).

Висновки

1. За останні 15 років високий рівень захворюваності людей лептоспірозом спостерігався у Чернівецькій, Закарпатській, Чернігівській, Київській та Кіровоградській областях, найбільший підйом припадав на 1998-2001 рр.

2. За період 2003-2014 рр. серед етіологічних агентів лептоспірозу переважали лептоспіри серогруп *Icterohaemorrhagiae*, *Habdomadis*, *Grippotyphosa*, *Pomona*. За результатами лабораторного дослідження зразків з об'єктів довкілля, у тому числі зразків дрібних ссавців (2003-2014 рр.), також найчастіше визначали лептоспіри серогрупи *Icterohaemorrhagiae*.

3. Різке підвищення рівня захворюваності спостерігалось наприкінці літа і восени (максимум у вересні), що, ймовірно, пов'язано зі зростанням чисельності гризунів і «купальним» сезоном.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці, науковому обґрунтуванні та впровадженні в практику пропозицій для нормативних документів в частині, що стосується епідеміологічного нагляду за лептоспірозом, а також профілактичних та протиепідемічних заходів.

Література

1. Havura V.V. Osoblyvosti epidemichnoho protsesu leptospirozu u Prydniprovs'komu rehioni Ukrainy / V.V. Havura, O.V. Oleksenko // *Infektsiyni khvoroby*. – 2003. – № 2. – S. 62-65.
2. Dykyy B.M. Leptospiroz: aktual'nist', epidemiolohiya / B.M. Dykyy, O.Ya. Pryshlyak, O.P. Kiriya, L.I. Murzova, V.F. Pyuryk // *Halyts'kyi likars'kyi visnyk*. – 2005. – Т. 12, № 1. – S. 72-74.
3. Epidemiolohichni osoblyvosti leptospirozu v zakhidnomu rehioni Ukrainy / N.A. Vasylyeva, Yu.A. Polishchuk, T.V. Burtnyak [ta in.] // *Dosyahnennya i problemy klinichnoyi infektolohiyi: Mat. nauk.-prakt. konf. i plenumu Asotsiatsiyi infektsionistiv Ukrainy (21-22.05.08 r.)*. – Ternopil', 2008. – S. 125-127.
4. Epizootolohichni ta epidemiolohichni aspekty leptospirozu v Ukraini / V.I. Zadorozhna, S.V. Protas, N.V. Hopko [ta in.]. – K., 2014. – 46 s.
5. Kravchuk Y.A. Epizootoloho-epidemiolohichni osoblyvosti leptospirozu v Ternopil's'kiy oblasti / Y.A. Kravchuk, N.A. Vasylyeva // *Annaly Mechnykovsk'oho instytutu*. – 2015. – № 2. – S. 165-171.

6. Leptospirozy v Ukraini u suchasnyy period / O.V. Surmasheva, Ye.P. Bernasovs'ka, M.O. Rosada [ta in.] // Dovkillya ta zdorov'ya. – 2003. – № 3. – S. 61-64.
7. Haake D.A. Leptospirosis in humans [Text] / D.A. Haake, P.N. Levett // Curr. Top. Microbiol. Immunol. – 2015. – Vol. 387. – P. 65-97.
8. John T.J. The prevention and control of human leptospirosis / T.J. John // J. Postgrad. Med. – 2005. – Vol. 51, № 3. – P. 205-209.

ЕПІДЕМІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЕПТОСПІРОЗУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Гопко Н. В.

Резюме. Метою роботи було визначення епідеміологічних особливостей лептоспірозу в Україні, а також обґрунтування комплексу профілактичних та протиепідемічних заходів. Було надано порівняльну оцінку рівня захворюваності лептоспірозом в різних областях України в динаміці. Визначено етіологічну структуру лептоспірозу за останні 10 років. Доведена необхідність впровадження в практику пропозицій для нормативних документів в частині, що стосується епідеміологічного нагляду за лептоспірозом, а також профілактичних та протиепідемічних заходів.

Ключові слова: лептоспіроз, захворюваність, епідеміологічні особливості.

ЭПИДЕМИОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ЛЕПТОСПИРОЗА В УКРАИНЕ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Гопко Н. В.

Резюме. Целью работы было определение эпидемиологических особенностей лептоспироза в Украине, а также обоснование комплекса профилактических и противоэпидемических мероприятий. Была представлена сравнительная оценка уровня заболеваемости лептоспирозом в разных областях Украины в динамике. Определена этиологическая структура лептоспироза за последние 10 лет. Доказана необходимость внедрения в практику предложений для нормативных документов в части эпидемиологического надзора за лептоспирозом, а также профилактических и противоэпидемических мероприятий.

Ключевые слова: лептоспироз, заболеваемость, эпидемиологические особенности.

EPIDEMIOLOGICAL FEATURES OF LEPTOSPIROSIS IN UKRAINE IN THE PRESENT

Гопко Н. В.

Abstract. Leptospirosis is the most widespread zoonotic diseases in the whole world. In Ukraine leptospirosis is registered practically in all regions.

The aim of the work was to determine the epidemiological features of leptospirosis in Ukraine, as well as to substantiate the complex of preventive and anti-epidemic measures.

Object and methods. The official statistics on the incidence of leptospirosis in the regions of Ukraine and the anti-epidemic measures in 1998-2015 were used in the work, as well as information from the State Institution «Chernivtsi Regional Laboratory Center of the Ministry of Health of Ukraine» on the results of serological and microbiological examinations of patients with leptospirosis of humans and caught rodents. To solve this goal, methods were used: complex epidemiological, serological, statistical.

Results. Different regions of Ukraine were expressed of leptospirosis with epizootic and epidemic level. The highest incidence of leptospirosis in the last two decades was in the Transcarpathian, Kyiv, Kirovograd, Mykolaiv, Chernihiv and Chernivtsi regions, with a maximum of 12.77 and 12.65 per 100 thousand population in 1997 in Kirovograd and Transcarpathian oblasts, respectively, the most getting up was on 1998-2001 for of the last 15 years.

The level of morbidity is increase at the end of summer and in autumn (at most in September), that probably it is related to the increase of quantity of rodents and «bathing» season.

The etiological structure of leptospirosis in the last 10 years was represented by 14 serogroups. In general, during the period 2003-2014, among the etiological agents of leptospirosis, L. serotypes Icterohaemorrhagiae, Habdomadis, Grippotyphosa, Pomona predominated. The share of the cases caused by them somewhat changed during 2003-2014. Thus, in recent years, the proportion of diseases caused by the serogroup L. Pomona has decreased. An increase in the etiological role of L. Canicola is observed – from 7.07% in 2003 to 13.27% in 2013 (in 2014 – 9.53%). At the same time, the basis of the etiological spectrum in Ukraine is still the excitors of the serogroup of the L. Iteroahaemorrhagiae, which causes the severity of the course (up to 70% among hospitalized patients) and high lethality from leptospirosis (up to 20%).

From 2004, became more frequent the mixed leptospirosis, part of which in separate years arrived at 25-37% among. The agricultural animals (cattle, pigs, horse) and dogs are the independent reservoir of leptospiras. The agricultural animals and possibility of transmission by alimentary way of causative agent were assist maintenance of continuous epizootic process an circulations of causative agent in an interepidemic period during great while without the receipt of leptospiras from a natural reservoir.

Conclusions

1. Over the past 15 years, a high incidence of leptospirosis was observed in different regions of Ukraine with the largest rise in 1998-2001.

2. Between 2003 and 2014, among the etiological agents of leptospirosis, the L. serotypes Icterohaemorrhagiae, Habdomadis, Grippotyphosa, Pomona were dominant. According to the results of a laboratory study of samples from environmental objects, including samples of small mammals (2003-2014), the most frequently identified serotypes of L. Iterohemorrhagiae.

3. A sharp increase in the incidence rate was observed at the end of summer and in autumn (maximum in September), which is probably due to the increase in the number of rodents and the «swimming season».

Keywords: leptospirosis, morbidity, epidemiological features.

Рецензент – проф. Дубинська Г. М.

Стаття надійшла 02.11.2017 року